

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 р.

м. Київ, Україна

ВПЛИВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ЗАХОДІВ НА ПОПУЛЯЦІЇ ЗЕМНОВОДНИХ І ПЛАЗУНІВ В УМОВАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

*О.В. Паламаренко, кандидат біологічних наук,
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна*

Для лісів Заходу України, включаючи Карпати, характерне значне видове різноманіття земноводних та плазунів. Тут трапляється 17 таксонів видового рангу земноводних та 10 – плазунів. Однак, внаслідок дії різноманітних чинників, в останні роки доволі швидким темпом скорочуються розміри ареалів окремих видів, знижується чисельність тварин, відбувається ряд інших небажаних для популяцій змін.

Серед лісогосподарських заходів найбільш вагомий вплив чинять рубки лісу, експлуатація лісових доріг, безпосереднє винищення амфібій та рептилій працівниками лісових господарств, забруднення водойм-нерестилищ чи їх знищення.

Під час проведення будь-яких рубок лісу змінюється середовище існування амфібій та рептилій, окремі особини гинуть, травмуються, вимушено мігрують. Для мінімізації негативного впливу рубок на популяції тварин, слід проводити такі заходи в зимові місяці. Якщо достовірно відомо про реєстрацію рідкісних, ендемічних чи зникаючих видів, то необхідним є узгодження дій із герпетологами та іншими фахівцями. Зоологи чи екологи здатні у співпраці із працівниками лісової галузі, здійснити вилов та переселення тварин, запропонувати оптимальні заходи із збереження середовищ їх існування.

Лісові дороги у Західному регіоні України характеризуються переважно невисокою якістю та наявністю у їх межах значної частки ефемерних водойм-нерестилищ. Особливо інтенсивно такі водойми використовуються гірськими видами тритонів та кумок. Під час руху транспорту по лісовій дорозі гинуть кладки ікри, личинки та дорослі тварини. Дану проблему можна вирішити шляхом реконструкції дорожнього покриття. При неможливості якісного будівництва доріг у лісах, першочерговим завданням має бути порятунок тварин Червоної книги України – їх вилов та переселення у безпечні місця. Добрий ефект дає своєчасна ліквідація ефемерних водойм на дорогах

чи створення об'їздів тих водойм, де достовірно встановлено високу чисельність тварин на різних стадіях їх розвитку.

Безпосереднє винищення земноводних та плазунів відбувається повсюдно. До цього причетні діти та дорослі, рекреанти, працівники лісової галузі, інші особи.

Згідно постанов Кабінету Міністрів України (№541, №1030), за знищення мідянки передбачений штраф у розмірі 4000 грн, полоза лісового – 5000 грн, вужа – 99 грн, гадюки звичайної – 730 грн, веретільниці – 730 грн. Незважаючи на доволі високі розміри штрафних санкцій за знищення плазунів, їх убивством люди часто хизуються, в тому числі викладаючи фото «трофеїв» у мережі Інтернет.

Нелюбов до амфібій та рептилій поширена серед різних верств населення – мешканців сіл та великих міст, простих робітників та дипломованих фахівців. Рівень екологічної свідомості українців щодо ставлення до даної групи тварин є досить низьким. Враховуючи ситуацію, яку ми маємо зараз, найбільш ефективним може стати ще більше підняття штрафів за знищення тварин та реальне покарання порушників. Це дозволить поповнювати місцеві бюджети і застосовувати стягнені кошти на впровадження конкретних природоохоронних заходів.

Важливо також проводити інструктажі для працівників лісових господарств, навчати їх розпізнавати земноводних (безхвостих, хвостатих), плазунів (ящірок, змій, черепах), надавати першу допомогу потерпілим від укусу гадюки. Консультантами по даному питанню повинні бути фахівці-герпетологи, які працюють в університетах Львова, Ужгорода, інших міст Заходу України, члени Українського герпетологічного товариства, працівники еколого-натуралістичних центрів, заповідних об'єктів.

Лісові калюжі, канали, джерела, річки, ставки є стратегічним місцем для земноводних та деяких плазунів. Тут вони розмножуються, зимують, харчуються. Однак, на даний час чимало лісових водойм пересихають, міліють, зазнають різноманітних забруднень тощо.

Працівникам лісової галузі доцільно ретельніше ставитися до збереження водойм, не лише як водопоїв мисливських тварин, чи пожежних водойм, але і з точки зору збереження батрахо- та герпетофауни. Малі і великі водойми потребують очищення. Подекуди доцільне створення нових штучних водойм.